

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTOI SZÁLLÁS :
külső monostoruteza 152 szám alatt.

Megjelen e lap hetenkint négyszer u. m. Vasárnap, Keddén, Csütörtökön és Szombaton.
Ara évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

KIADÓ-HIVATAL :
Középúteza, STRIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, augusztus 12-kén 1861.

A szász nemzeti egyetem tiltakozik ősi alkotmányának megsemmisítése ellen.

Az 1848-iki törvényekre, a magyar országgyűlés jelenlegi eljárására vagy általában az ez időszaki magyar törvényekre vonatkozik-e a tiltakozás?

Oh nem! — A szász nemzeti gyűlés saját cselekménye ellen törekszik megvédeni helyhatósági alkotmányát.

Az aug. 5-iki ülésben a brassói követek imez indítványa került szövegére:

„Mintán a nemzeti egyetem által 1850-iki febr. 8-ról polgári és katonai parancsnok b. Wohlgemuthnak s császári biztos Bach Eduárdnak a szász nemzet nevében benyújtott emlékirat, az egyes szász községek tudta és akarata nélkül nyújtott be; az abban kijelentett lemondás a régi megpróbált helyhatósági alkotmányról pedig a maga következményeiben kiszámíthatatlan hátrányt lehet: nyilváníthatassék, a nemzeti egyetem által teendő óvás által, a kérdéses emlékirat, úgy lényegére, mint következményeire nézve, nem létezőnek, erőn és hatályon kívül helyeztettnek.”

Az indítvány még nem volt érdemileg tárgyalva és így még nincs határozattá emelve; de a tárgyalás alá vétel mikéntisége feletti előleges eszmecsere nem enged kétkednünk, hogy lényegére nézve is a többség rokonszenvével fog találkozni. Azonban történjék így vagy amúgy, annyit mint indítványtól sem lehet megtagadnunk, hogy ez idő szerint tanulságteles jelenség.

Nem akarjuk az 1848%-diki évek sebeit gyöngédtelesen érinteni; csak egyszerűen említjük meg a tényt, melyet hisz az illetők öndicsérettel vallanak magukra, miszerint a szász nemzet (a potiori fit de nominatio) elősoraiban állott azon nemzetiségi elemeknek, melyek 1848%-ben alkotmányunk letiprására életet és vagyont áldoztak.

Mit is mondánk: életet és vagyont? A szász nemzet többet áldozott. Mikor ki volt kizdve a diadal s állásához és számához képest elmondható magáról: „quorum pars magna fui“, odadobta egy Európától irigyelt alkotmányát, a mi, legalább magyar felfogás szerint, több mint a vagyon, több mint az élet.

És mi lön jutalma a nemes szász nemzetnek ennyi áldozatért, melylyel saját pályatársait túlszárnyalta?

Szerencséjére, miveltebb osztálya a német nyelvet beszéli s csupán a véletlen az oka, hogy a Bachrendszer csapásaiól az egyetlen germanisatio volt, mely őt természetesen nem sújthatta oly érzékenyen, oly lealázólag, mint a testvérm nemzeteket. De hová lett nemzeti önállósága? Hová területi souverainitása? Hová egyházi autonómiaja? Hová virágzásban volt nemzetgazdasága s egyeseinek világíró jölléte? Alkotmányukkal együtt azokat is elnyelte a telhetetlen minotaurus: a centralisatio magasztos (!) eszméje. Szóval, mint százszor volt ismételve: a lett nekik jutalmuk, a mi nekünk büntetésünk.

De van e képnek egymás árnyolata is. Az 1850-iki szász egyetem — legalább a mint Brassó követe fölfejtette — nem ingyen adta oda a szász nemzet ősi alkotmányát. Lényeges föltételül szabta az 1849. martius 4-iki alkotmány teljesedésbe vételét.

Tehát kétoldalu szerződés!

A martiusi alkotmánynak tudjuk mi lett a sorsa. S teljesítette-e a hatalmasabb szerződő fél legalább azon minimumát az egyezségek felbontásának, hogy az elfogadott tárgyat eredeti tulajdonosának visszaadja? A magát visszavette, a másét megtartotta; és Brassó követének ime tíz év múlva lehet alkalma, s bizony nem a tisztelt szász nemzet érdemei után, hogy a kötésszegés s szembeszökő példája ellen szót emelhesen.

Igy jutalmazza az absolutismus a loyaltást!

Mentsen Isten, hogy káröröm szóljon belőlünk. Nekünk nem szolgál vigaszunkul a szenvedés, az elnyomatás, a szolgaság közössége. Mi egy pár igénytelen tanulságot akartunk a fölvetett tényből kivonni: hogy az ezredéves magyar alkotmány a szász

helyhatósági alkotmányt még kinövéseiben is védelmezte mindaddig, míg azon kinövésekhez a szász nemzetnek kitünőbb ragaszkodása nyilatkozott. Példa a jus concivilitatis;

hogy az 1848-iki törvények nem hogy eltörölték, vagy módosították volna a szász helyhatósági alkotmányt, sőt a szabadság és jogegyenlőség védelme alá helyezésén kívül, a VII. törvénycikk 5-dik §-ában különösen is biztosították;

míg az összpontosító absolutismus előbb felhasználta őket közös szabadságunk letiprására; szolgálatuk bérében a miénkel egyenlő osztályrészt juttatván nekik is a szolgaságból. Azután, hogy az erkölcsi önmeggyalázás se hiányozzék, nem teljesített ígéret fejében, kizsákmányolta könnyen hívőségüket; velük emeltetvén az irtó fejszét alkotmányuk életfájára.

Vajjon elég volt-e a történelem; a gondviselés ujmutatásából, hogy megtanulják, hol kell keresniök nemzeti létük, ősi alkotmányuk valódi biztosítékait? Vajjon fognak-e hallgatni jó szellemű közlönyük — a „Kronst. Zeitung.“ — annyiszor ismételt szavaira, melyekben oly hathatósan köti lelkökre az unioesküt s a történelmi alapok tiszteltetben tartását?

Közel az idő, melyben el fog válni.

Deák Ferencz fölrírási javaslata.

Felséges Császár és Király!

Midőn az absolut rendszernek tizenkét éven át reánk nehezedett uralma megszakadt, hittük, hogy véget értek szenvedéseink, s bizton reményeltük, hogy azok utóájdalmait enyhítendí majd az idő, s a károkat, miket ama súlyos rendszert fonák eljárása nekünk és az egész birodalomnak okozott, helyre pótolandja ismét a nemzet meg nem tört ereje, ha azt újabb megtámadások többé nem rongálják.

Nem válnak ugyan aggodalom nélkül, látva, hogy a közigazgatás terén tett legmagasabb intézkedések nagy részt nem alkotmányosak. — De reményeltük, hogy ha majd az országgyűlés összehívatik, s kifejtí az ország jogos kívánatait, Felséged az alkotmányosság ösvényén tovább haladva, méltányolni fogja, mit a nemzet igazság és törvény alapján kért; teljesen meg fogja szüntetni az absolut rendszernek minden törvényellenes maradványait; s végre a fejedelem és nemzet együtt fognak állani az alkotmányosságnak törvényes terén.

Az országgyűlés összehívott, s mi legelső kötelességünknek tartottuk, Felséged előtt tiszteletteljes öszinteséggel kifejtetni mindazokat, mik az alkotmány teljes visszaállítására, s ez által a nemzet megnyugtására, törvény szerinti mulhatatlanul szükségesek. — Szóltunk a nemzet nevében azon fejedelemből, ki a törvényes trónörökösödés nyomán Magyarországnak törvényesen koronázott királyát kívánt lenni; s mivel láttuk, hogy már az előleges lépéseknél is nagy részt mellőztetik a törvénynek rendelete — kötelességünk volt elmondani, hogy a trónörökösödés jogát és a koronázást, minő feltételekhez köti azon állami alapszerződés, mely Magyarországnak trónját az uralkodóháznak általadta.

Nem mi szabtuk ezen föltételeket, nem most először kívántatik azok teljesítése. — Felséged Eldődei ugyanezen feltételek mellett voltak Magyarországnak koronázott királyai: Felségedet Magyarországnak trónja ugyanazon államszerződés alapján illeti, mely e föltételeket meghatározta.

Felterjesztésünkben nem kértünk mi engedményeket, nem hoztunk javaslatba újabb törvényeket, jogaink biztosítására. Csak azt kívántuk, hogy a sanctio pragmatica egész terjedelmében minden föltételével s viszonylagos kötelezettségeivel együtt szorosan megtartsák, ősi alkotmányunk, országgyűlést alkotott törvényeink, miket a hatalom szava föltűgesszett, ismét visszaállítassanak, s a törvények magyarzásának, módosításának, vagy eltörlésének joga az országgyűléstől seumi részben el ne vonassék. — Egy szóval azt akartuk, hogy a törvényesség s alkotmányosság ne féljen, hanem egészen és esonkítás nélkül lépjen az absolut hatalom helyébe.

Felségednek f. évi július 21-ről hozzánk bocsátott legmagasabb leirata határozottan megtagadta jogos kívánatainkat, s mi e leiratnak egész tartalmából és szelleméből fájdalmasan gyözdöttünk meg: hogy Felséged Magyarországnak föltettleg nem a sanctio pragmaticának teljes értelmében kíván uralkodni.

Senki nem vonhatja kétségbe, miszerint a sanctio pragmaticában megállapított nóági örökösödésnek egyik alapföltétele az: hogy Magyarországnak saját törvényei szerint kormányoztassék. Ugyanazon czik, mely a trónörökölést az uralkodóház nóágára átruházza, elsorolván az örökösödés rendét és módját, a 9-ik szakaszban határozottan kijelenti: hogy a „fentebbi szakaszokban elfogadott nóági trónörökösödésre is kiterjesztetik az 1715-ik évi 3-ik cikknek rendelete.“ Ezen 3-ik cikk pedig 1-ső szakaszában világosan kimondja: hogy „az ország karai és rendei föltűtő ő királyi Felsége másképp nem akar uralkodni s kormányozni, mint

Magyarországnak eddig hozott, vagy jövendőben országgyűlésileg hozandó saját törvényei megtartásával.“ — 2-ik szakaszában kimondja azt is, hogy: „Magyarországnak a többi tartományok módjára nem kormányoztathatik.“

Magyarország királyát tehát nemcsak a koronázáskor kiadott királyi hitlevél s letett fejedelmi eskü, hanem a sanctio pragmatica is kötelezi az ország törvényeinek megtartására. Kiterjed e kötelezettség a koronázás előtti időszakra is. — Azon fejedelem, kinek a megállapított rend szerint az örökösödés megnyílt, hat hónapnál tovább nem halasztható koronázásáig is csak az alkotmány értelmében kormányozhatja az országot, mint ezt az 1790 diki évi 3-ik törvénycikk világosan rendeli.

Váratlan volt tehát előttünk Felséged legmagasabb leiratának egész tartalma. Felséged a sanctio pragmaticának ellenére absolut hatalommal függesztette fel alkotmányunkat s törvényeinket, és ezen absolut hatalmu föltűgessztést most sem akarja megszüntetni. Alkotmányunknak csak töredékeit igéri vissza, elvonva tőlünk a leglényegesebb jogokat. Alaptörvényeinket önhatalmával eltörli, s azok helyébe császári diplomát és patenst állít, miket általunk is alaptörvényeknek kíván tekintetni. — Felséged azt követeli tőlünk, hogy a birodalmi tanácsba, mely befolyásunk nélkül absolut fejedelmi hatalommal alakított, képviselőket küldjünk, s a törvényhozási jogot, melyet nemzetünk eddig saját országgyűlésén gyakorolt, legfontosabb érdekeinkre nézve a birodalmi tanácsnak adjuk át; — mondjunk le az országnak azon jogáról, hogy saját adója és katonasága föltűt saját országgyűlésén határozhasson, s e részben is vessük alá magunkat a birodalmi tanácsnak. Felséged országgyűlésileg alkotott s királyi szentesítéssel megerősített törvényeink egy részét, és pedig felette lényeges részét el nem ismervé, meghagyja nekünk, hogy azokat módosítsuk, s illetőleg töröljük el; hanem előre kijelenti, hogy azon törvényeket jövendőben sem fogja elismerni, s ez által Felséged a magyar alkotmányunk, s általában minden alkotmányosságnak azon alapelvét, hogy a szentesített törvények csak az összes törvényhozás által törölthetnek el, teljesen mellőzve, az ország törvényhozó hatalmát tetteleg megsemmisíti. Felséged az országgyűlést azonnali kiegészítéssel megtagadja, és még is azt kívánja tőlünk, hogy e ki nem egészített állapotban mondjunk le az ország jogainak lényeges részéről, alakítsuk át alkotmányunkat, fogadjunk el octroyozott rendeleteket alaptörvény gyanánt, készítsünk törvényeket a legfontosabb közjogi kérdések föltűt, — s tegyük mindezt távollétében s egyenes mellőzésével a meg nem hívottaknak, kiket az ország jogai szintűg illetnek, mint minket. — Sőt azt is kijelenti Felséged, hogy az országgyűlés majd csak akkor lesz kiegészítetű, ha mindezek általunk már előlegesen teljesítve lesznek. — Mindezek oly alkotmányellenes lépések, melyek a sanctio pragmaticát lényegében támadják meg, mellőzve mind azt, mi abban, mint alapszerződésben, a nemzet biztosítására föltételképpen határozottan kikötöttetű, s alig hagyva meg egyebet, mint az uralkodóháznak örökösödési jogát.

A legmagasabb királyi leirat, elismervé, hogy a múlt évi october 20-án kiadott császári diploma tartalmánál fogva az adó és katonaszkodási kötelezettség módja és szabályozása föltűt ezentul nem a magyar országgyűlés foga tanácskozni: megnyugtatótásul azt hozza fel, hogy — „az ország alkotmányos önállóságának biztosítékai nem lesznek veszélyeztetve, sőt inkább szilárdulnak az által, ha Magyarország az örökös tartományok képviselőivel közösen tárgyalandja az adó és katonaszkodási kérdéseit.“

De mi e szavakban legkisebb megnyugtatótást nem találunk. Az ország alkotmányos önállósága már az által tetemesen meg van támadva, hogy Felséged az ország gyűlésének előleges beleegyezése nélkül önhatalmával fosztja meg az országot ezen sarkalatos jogtól; törvényt szab önhatalmával, és az ország gyűléstől nem is kérdezi: hogy elfogadjá-e az ősi alkotmányunk a lényeges változtatását, — hanem azt már bevégzett ténynek tekintve, nekünk egyenesen meghagyja: hogy küldjünk képviselőket a birodalmi tanácsba, mely majd e jogot országgyűlésünk helyett Magyarország föltűt is gyakorlandja. És így Felséged nem tekint az országgyűlést oly testületnek, mely a fejedelem és nemzet között megosztott törvényhozó hatalmat a nemzet nevében Felségeddel együtt gyakorolja, s melynek beleegyezése nélkül törvényt alkotni vagy változtatni nem lehet; hanem tekinti oly testületnek, mely a törvényhozás terén is köteles a fejedelemnek önhatalmával kiadott parancsát törvény gyanánt elfogadni, — s azt az alkotmányunk és szentesített törvényeknek ellenére a törvénykönyvbe iktatni. Miből állana ily módon Magyarország alkotmányos önállósága, melynek törvényességét a legmagasabb királyi leirat is szóval elismeri? — s hol volna ezen önállóságnak biztosítéka, ha majd Felségednek valamelyik utóda ezen példára hivatkozva, egyéb törvényeinkkel s jogainkkal hasonlóan cselekednék, s azokat az ország előleges beleegyezése nélkül önhatalmu parancsával eltörlőné vagy módosítaná, s az ország gyűlésének meghagyáná, hogy e parancsokat a törvényhozás körében teljesítse?

De ha ezen fontos közjogi tekintet fönn nem forogna is, ha törvényhozási rendes értekezlet után írtatná is e kérdés elölkbe — az alkotmányunk ily változtatását el nem fogadhatnánk, mert az a nemzet jogaira s érdekeire nézve káros, sőt veszélyes volna.

Nem akarunk régebbi törvényeinkre hivatkozni, melyekből világos, hogy mióta adó fizettetik, s mióta állandó

katonaság létezik, az adónak és katonaságnak meghatározása kétségtelen joga volt a nemzetnek, s e jogot mindig saját országgyűlésen gyakorolta. Mellőztük az 1715: 8. és 1790: 19. t. cikkeket tartalmazó részletes elősorolást, csak az 1827: 4. t. cikket hozzuk fel, mely világosan és határozottan kimondja: hogy „az adónak és egyéb segélyezéseknek minden nemei pénzben vagy termékekben egy, mint katonaságállásban, országgyűlési tárgyalás alá tartoznak; attól semmi szín alatt, sőt még rendkívüli esetekben sem vonathatnak el; az országgyűlésleg megajánlott adót országgyűlésen kívül fölemelni, vagy újabb adót kivetni, s katonaságállást követelni nem szabad.”

Ezen törvények szerint tehát vértől és vagyonról a nemzet maga rendelkezett. — Teljesített polgári kötelességet, rendes időkben is; midőn pedig a fenyegető veszélyek nagyobb erőfeszítést, sőt áldozatot kívántak, sem vért, sem vagyonát nem kímélte. — De tette azt kötelességérzetből, s hódolva saját törvényeinek, könnyebben viselte a terheket, miket a szükség kívánataihoz képest maga vetett ki magára.

Ha ellenben az ország: megfosztva eddigi alkotmányos jogától, csak másokkal együtt határozhat saját adójának, saját katonaságának kérdéseit fölött: — akkor a nemzet vértől és vagyonról oly testület rendelkezik: melynek tetején többsége más tartományok képviselőiből áll. És miután azon tartományok nagy része a német szövetséghez tartozik, melynek mi tagjai nem vagyunk, rendelkezhetik terülnkre oly érdekekben, s oly kötelezettség fölött, mely nem a mi érdekünk, nem a mi kötelezettségünk.

Felhozza a legmagasabb királyi leirat azt is, hogy Magyarország befolyása ez előtt a közadózásnak csak csekély részére terjedt ki. De mi ezt el nem ismerhetjük. Az egyenes adónak azon része, mely királyi adónak is nevezették, mindenkor országgyűlésileg lön meghatározva; azon részét pedig, mely a megyék, kerületek és városok beligazgatási költségeire volt fordítandó, a magyar kormányzások felügyelete alatt maguk az autonóm törvényhatóságok állapították meg. Indirect adó, mit valóságilag adónak lehetne nevezni, alig létezett Magyarországon más, mint a sónak eladása, mely, mint monopolium, a törvény szerint regale volt, és a magyar harminczadok. A só árának meghatározása az országgyűlést illeti, s azt a fejedelem országgyűlésen kívül csak a legnagyobb szükség esetében emelheti fel, mint ezt az 1790. 20. t. cikk világosan bizonyítja. A magyar harminczadok királyi jövedelmek voltak mindég, s a magyar kormányzások felügyelete alatt állottak, és azok kezelése, sőt meghatározásába is gyakran beleszólt a magyar törvényhozás. Egyébiránt a kereskedelmi vámok és harminczadok minden jól rendezett országban nem annyira status jövedelmi, mint inkább ipar és kereskedelmi szempontból szabályozandók, és alkotmányos országokban is internationalis egyezkedések tárgyai. A postákat, melyek szintén a magyar kormányzások felügyelete alatt állottak, nem is említjük, nemcsak azért, mert csekély jövedelmet hoztak az államnak, hanem főképp azért, mert közadózás nemének alig tekinthetők. Azon indirect adók, melyek az abszolút rendszer által hoztattak be, s melyek sok jövedelmet hoznak ugyan az államnak, de részint, mert fölötté magasra emelkedtek, részint a fennálló kezelésnek sok költség, igazságtalansággal és bosszankodással járó fonák módja miatt, a nép vagyoni állapotát s az államnak alaperejét gyengítik, sok tekintetben károsak. — Magyarországon ismeretlenek valának, s jelenleg is törvényellenesek. Nem áll tehát, hogy a magyar nemzet befolyása alkotmányos állásában saját közadójának csak csekély részére terjedt ki.

Azt állítja továbbá a legmagasabb leirat, hogy a pragmatica sanctio nemcsak Magyarországnak külső és belső megtámadások elleni sikeresebb védelmére, s a trón-törésedések elhárítására léptetett életbe, hanem a végett is, hogy a Magyarországi és az örökös tartományok közötti kölcsönös egyetértésnek és egyetértésnek minél szilárdabb támpontjait szolgáljon, s utal ennek bebizonyítására az 1723-diki 1. és 2. t. cikkekre szó szerinti értelmére. Kifejtették első feliratunkban nézeteinket a sanctio pragmaticának és a felhívott 1. és 2. cikkekre, hogy nézetek szavaira s értelmére nézve. Ugy hisszük, hogy nézetek alaposak voltak; legalább a legmagasabb leiratban azokat megerősítve nem látjuk. Egy sor sincs azon törvényekben, melynek akár szó szerinti, akár valóságos értelméből más kapcsolatot, szorosabb egyetértést lehetne ki-magyarázni, mint a minőt mi említett feliratunkban elmondottunk. — A szétválhatlanság és feloszthatlanság egyedül a birtoklásra volt megállapítva, s abból az országias formájának, s a kormányzás módjának ugyanazonosságát vagy egységét annyival kevésbé lehet következtetni: mert, a mint fentebb is említettük, — a felhívott 2-dik cikknek 9-dik szakasza a nágyi trónörökösödésre is kiterjeszti és megerősíti az 1715: 3. t. cikket, mely világosan kimondja, hogy — „a fejedelem Magyarországon csak az ország törvényeinek megtartásával uralkodhatik, s az ország más tartományok módjára soha sem fog kormányoztatni.” — Az egyesülés más nemének a felhívott 1723: 1-ső s 2-sodik cikkeken még csak nyoma sincs.

Azon egyes adatok s törvénycikk, miket a legmagasabb királyi leirat a szorosabb realuniónak kimutatására felhoz, nem a realuniot, hanem inkább Magyarországnak közjogi s kormányzati külön állását bizonyítják. Megemlítetik ugyanis a trón egysége. — Ezen egységet oly értelemben, hogy mind nálunk, mind az örökös tartományokban ugyanazon fejedelem uralkodik, — kétségbe vonni senki nem fogja. De hiszen ez még nem realunio; hanem természetes következtetés, sőt lényege a személyes unió. — Más értelemben vett egysége a trónnak pedig csakugyan nem létezik. — A fejedelem más módon, más föltételek alatt, más lényeges törvényszabta formák szerint lesz király Magyarországnak és ismét más módon lép trónra az örökös tartományokban; más rendszer mellett kell országianálunk, más mellett országot az örökös tartományokban; sőt még fejedelmi jogai sem minden részben ugyanazok törvény szerint itt, mint amott. És a trónnak egysége még a személyre nézve is megszünt, ha Felsége ösátyjának, I. Leopold császárs és királynak, minden iradéka kihal; mert akkor — mint első feliratunkban is kifejtettük — a Magyarországgal

kötött pragmatica sanctio szerint az ország szabadon választja királyát; — a többi tartományokban pedig azon sanctio pragmatica szerint, mely nekik adatott s melyet ők elfogadtak, a habsburgi ház távolabbi nő-ágait fogna illetni az uralkodás.

Említtetik továbbá a legmagasabb királyi leiratban a külügyek egysége, és hogy az uralkodó család trónra lépte óta Magyarországra a külföldi irányában soha külön képviselve nem volt.

Vannak hazánkban is oly fejedelmi jogok, miket magára a király személyére ruházott az alkotmány. Mivel pedig a magyar király egyszersmind az örökös tartományoknak is fejedelem, — természetesen, hogy az ily jogokat mind Magyarországra, mind a többi tartományokra nézve ugyanazon fejedelem gyakorolja. — De ebből szorosabb realuniot következtetni nem lehet.

Ilyen fejedelmi jog a magyar királynak azon joga, miszerint a külbatalmak iránti viszonyokat — vagyis a külügyeket — legmagasabb királyi hatalmával intézi. — Törvényeink, névszerint az 1608. évi 2., s 1681. évi 4. t. cikke kikötötték ugyan, hogy a háborúnak és békének kérdései, különösen Törökországra nézve, a magyarok befolyásával tárgyalassanak; a háború Magyarországon és kapcsoltság részében az ország tudta s beleegyezése nélkül meg ne indíttassék; a békekötésnek pontjai az országgyűléssel közöltessenek; a fényes Portánál a császári residens mellett magyar residens is tartassék s az a császári residens egyenlő hatalmu legyen — s több törvényeink, különösen az 1723: 104, 1741: 11. és 1790: 17. törvénycikk kikötötték azt is, hogy a külügyek tárgyalásából a magyarok se zárassanak ki, s a külföldi követésekre magyarok is alkalmazassanak. A külügyek legfőbb vezetése és intézése azonban magának a fejedelemnek kezébe volt letéve s az ország erre vonatkozólag is legfőbb biztosítékát az adó s katonaságilag meghatározásának jogába helyezve, csak azt akarta, hogy a külügyek tárgyalásánál a magyaroknak is legyen befolyásuk. Ezen elvet követte a külügyekre vonatkozólag az 1847/8-ki törvényhozás is, midőn az említett királyi jogot tisztelve s teljes épségében fentartva, külön magyar külügyminisztériumot éppen nem állított s elegendőnek tartotta, hogy az Ő Felségének személye mellett miniszter által tartassék fűnn azon befolyás, melyet az ország e részben a fűnn elősorolt törvények értelmében igényelhet.

Különösen kiemeli a legmagasabb királyi leirat az 1741-dik évi 11. t. cikk. 4-dik szakaszát, melyben az foglaltatik, hogy Ő Felsége a státusminisztériumban is fog magyaroakat alkalmazni. De az említett törvényre meg kell jegyeznünk, hogy annak felhozott szavai egyedül csak a külügyi dolgokra vonatkoznak. Az ország — mint fentebb is elmondottuk — ezen törvény által csak azt kívánta elérni, hogy a külügyek tárgyalásában, illetőleg a külügyek fölötti tanácskozásokban korábbi törvényeink szerint magyarok is részt vegyenek; mivel pedig a külügyek a státusminisztériumban tárgyalattak, s Ő Felsége annak meghallgatásával intézte a külügyi dolgokat, az ország rendei csak e célból kívánták, hogy oda magyar tagok is neveztesse. — Bizonyítja ezt különösen az 1790-dik évi 17-dik t. cikkely, mely az említett 1741: 11-dik t. cikkelyt újabbban megerősítve, azt mondja: hogy „Ő Felsége magához a státusminisztériumhoz is fog magyaroakat alkalmazni, s oly rendeléseket teend, miszerint azok, kik a magyarok közül külügyi tevésekre kívánának alkalmaztatni, magukat az állam titkos kancelláriájában kiképezthessék.” — Világos a törvény e szavaiból, hogy egyedül a külügyek tekintetéből kívánta az ország, miszerint a státusminisztériumban magyarok is alkalmaztassanak, — miből semmikép sem lehet azt következtetni, hogy az ország belkormányzata azon státusminisztériumtól függött.

Említi továbbá a legmagasabb királyi leirat a hadsereget és annak közönségét. — Kétségtelen az, hogy a magyar hadsereg a többi tartományok seregeivel együtt közösen harezott a hon és fejedelmek ellenségei ellen, de lényeges volt mindig a különbség Magyarország és az örökös tartományok között azokra nézve, mik a katonaságot tárgyazzák. — Magyarország az örökös tartományoknak s azok kormányzatának minden befolyása nélkül önállóságát határozta meg a magyar katonaság számát, a mint ezt számos törvények, különösen az 1802-dik évi 2-dik törvény cikke bizonyítja. — Országgyűlésileg határozottat meg a magyar hadsereg fentartásának módja és pedig gyakran lényegesen eltérőleg az örökös tartományokban behozott rendszertől, a megfogott hadsereg pótlására szükséges újonczok országgyűlésileg ajánlottak meg, és ezek megajánlásánál csak a magyarországi ezredekben létező hiány vétetett tekintetbe, s az ajánlat a magyar ezredet betöltésére tetetett; a többi tartományok katonaságánál létezőt aránylag kisebb vagy nagyobb hiányra soha semmi figyelem nem volt. — Országgyűlésileg határozottat meg az újonczok állításának módja s feltételei, valamint a szolgáltnak ideje is minden tekintet nélkül arra, hogy a többi tartományokban mindezek miként állapítottak meg. — És az újonczok megajánlásánál nemcsak az vétetett figyelembe, hogy a magyar ezredet teljes számából mennyi hiányzik, hanem megkivánta az országgyűlés azt is, hogy a küldölgök fenforgó körülményei is fedeztessenek fel előtte s az ezek szerint megismert szükséghez mérve tette ajánlatát. Bizonyítja ezeket a valóságát törvényeink, melyek közül elég leend az 1840. évi 2. t. cikkelynek 1. szakaszát felhozunk; mely következőleg szól: — „Az ország rendei, miután a törvények értelmén kívántak folytatni a küldölgök fenforgó körülményeiről és a magyar ezredet jelen állapotjáról Ő Felsége nevében értesítették, a szükség iránti fölfedezés következtében ennek pótlásul segedelemképpen s minden ebből vonható következtetés nélkül a magyar ezredkekre önként 38,000 újonczot ajánlanak, következő föltételek alatt.” stb.

Az időnkint országgyűlésileg ajánlott újonczozáson felül folyvást fennálló rendes toborzás által is pótolatott a magyar hadsereg. Ezentoborzás is országgyűlésileg alkotott törvények mellett állott fenn s annak fentartására külön ajánlotta meg mindig az országgyűlés a szükséges költségeket.

Régiobb törvényeink aziránt is különösen rendelkez-

nek, hogy az idegen katonaság Magyarországból eltávolíttassék; a magyar katonaság visszahozassék, a magyar várrakban magyar parancsnokok alkalmaztassanak; a magyar hadak főkapitánysága az ország nádorát illesse. — A katonaság elhelyezése és elhelyezése fölött mindig a magyar királyi helytartótanács intézkedett, s több ízben, különösen 1790. és 1840-ben országgyűlési bizottságok neveztek ki ezek állandó szabályainak kidolgozására. Kétségtelen mindezekből, hogy Magyarország a katonaságot illetőleg is mind közjogi, mind kormányzati tekintetben mindig alkotmányos önállással bírt s az 1848: 3. t. cikknek azon része is, mely a magyar katonai ügyeket kormányzati tekintetben a magyar királyi fejedelmi hatalmának sérelme nélkül a felelős minisztériumra bízta, már előbb fennállott törvényeink szellemében lön alkotva.

A mi a pénzügyet illeti, alig van tárgy, melynél anynyi törvényt lehetne felmutatni annak bebizonyítására, hogy az ország e részben is fenn kívánta mindig tartani önállását és függetlenségét. — A bécsi kamara szeretett jogtalanul beavatkozni Magyarországi pénzügyeibe; de az ország minden ilyen beavatkozást határozottan visszautasított s törvény által is több ízben is kimondotta pénzügyének függetlenségét. — Elég legyen a sok közül csak néhányat említenünk; az 1622-ki 5. t. azt mondja: „hogy országos kiostárnok választassék ki, az osztrák vagy bécsi kamarától éppen semmi függésben ne legyen, s más tartományok Magyarországnak jövedelmeibe semmikép ne avassák magukat;” — az 1723-diki 16. t. cikk a fentebbi törvény rendelkezését újra megerősíti; — az 1741-ki 14. t. cikk azt rendeli: „hogy a magyar kamara megtartassék törvényes függetlenségében, feladatait közvetlenül Ő Felségéhez küldje, melyekre a leiratok egyedül Ő Felsége által fognak kiadatni, végre mindezek, mik Magyarországon és a kapcsoltság részében a kincstárt (aerarium) illetik, és így a só és bányászati is, a magyar kamara alá legyen helyezve.” Az ország jövedelmeinek kezelése tehát törvény szerint önálló s a többi tartományoktól független volt. Az ország adójának meghatározása is — mint fentebb kifejtettük — az örökös tartományok kormányzatának minden befolyása nélkül, országgyűlésileg történt.

Megemlítünk még egyet e részbeni alkotmányos önállásunk kimutatására. 1811-ben, midőn a rendkívüli meg-szorított papirospénznek értéke egy ötödészre leszállítottatván, annak beváltására újabb papirospénz „váltó cédulák” neve alatt kiadott. Ő Felsége a magyar országgyűlést felszólította, hogy ezen váltócédulák értékének biztosítására és időnkénti beváltására segédkezzen nyújtson. Megbizottak is küldött Ő Felségé, kik az állam pénzügyi viszonyait és a sürgető szükség minden körülményeit egy — az országgyűlése által választandó küldöttségnek fölfedezve, a tervet is előadják, melyszert a bajon segíteni lehetne. E megbízottak eljárást megbízusukban, előadták a tervet, mely abból állott, hogy a 211 millió forint értékű váltócédulából 100 milliót vállaljon az ország magára és annak beváltására gondoskodjék biztos pénzalapról. Az ország rendei tanácskozás alá vették e tárgyat s abban állapodtak meg, hogy sem a 100 milliót magukra nem vállalják, sem valamely pénzalapnak előállításába nem bocsátkoznak.

Ha Magyarország önálló és független nem lett volna, Ő Felsége nem szólította volna fel külön Magyarországot, hogy az állam ezen adósságának egy részét vállalja el, s az ország nem tagadhatta volna meg annak elvállalását.

De gyakorlatilag mutatja ezen világos példa még azt is, a mi elméletileg az alkotmányosság elvélből amugy is tisztán következik: hogy Magyarországot azon államadósságok, mik az ország tudta s egyenes beleegyezése nélkül nagyrészt nem is az ország érdekében téettek, jogilag nem terhelhetik. Ezt azonban nem azért említjük meg, mintha változtatni akaránk első feliratunkban tett azon kijelentésünket, hogy — „mi nem kívánunk ellenségesen fellépni az örökös tartományok alkotmányos népei ellen, készek vagyunk azt, a mit tenünk szabad s mit önállásunk s alkotmányos jogaink sérelme nélkül tehetünk, a törvényszabta szigorú kötelesség mértékén túl is, méltányosság alapján, politikai tekintetből megtenni, hogy azon súlyos terhek alatt, miket az eddig fennállott abszolút rendszer fonák eljárása összehalmazott, az ő jölétük s azzal együtt a miénk is, őssze ne roskadjon, s a lefolyt idők káros következtései rólunk elháríttassanak.” — Sőt újra ismételtük mindezeket és ismételtük azt is, hogy csak mint önálló független szabad ország akarunk velük e tárgyan is érintkezni. — De ha a mi politikai jogaink tekintetbe nem vétetnek, ha törvényes önállásunk megtámadatik, ha az alapszerződések által biztosított ősi alkotmányunk helyett más valamely oetroyrozott alkotmányt akarunk reánk kényszeríteni: akkor Isten és világ előtt igazolva leszünk, ha semmi oly terhek és kötelezettségek elvállalásába szabad akaratunk bele nem egyezünk, mikben részt venni törvény és igazság szerint nem tartoznánk.

Azt állítja a legmagasabb királyi leirat: hogy Magyarország az állam közszükségleteinek fedezésében és terheiben minden időben részt venni, s azon terheknek és adózatoknak egy részét elvállalni tartozott, melyek a leviharzott harez események folytán a népek vállaira nehezültek, s hivatkozik e részben az 1741: 63, 1796: 2, 1805: 2, 1807: 2 és 1808: 6, törvény cikkekre, mint a szorosabb realuniónak bizonyítékaira.

De tekintük végig az idézett törvényeket és figyelezzünk a körülményekre, mik között azok alkotottak. 1741-ben Mária Theresia trónját hatalmas ellenségek támadták meg. Mária Theresia törvényes király volt Magyarországnak, s az ország mindent megtett, hogy királyt s annak jogait megvédjé. Erről szól az idézett 1741: 63. t. cikk, és azt mondja, hogy a fejedelem és ország jogainak védelmére a nemzet életét és vért kész léven áldozni, általános fölkeltést rendel; kiköti azonban világosan, hogy az ország törvényei sértetlenül fentartassanak, s ezen rendkívüli ajánlatból semmi következtést vonni ne lehessen: 1796-ban, 1802, 1805, 1807 és 1808-ban Franciaország győzelmes seregei fenyegették hazánkat és fejedelmünket, — s az ország rendei a haza és fejedelem védelmére részint újonczokat, részint felkelést, részint rendkívüli segélyzést ajánlot-

tak az idézett törvényekben. De mindezen ajánlatoknál határozottan kijelentették, hogy azokat önként és szabad akaratból teszik, s az ország jogait fentartva tiltakoztak az ellen, hogy e szabad ajánlatból utóbbra bármi kötelezettségi következtetés vonassék.

Igaz, hogy kötelezettséget teljesített a nemzet ezen önkéntes ajánlatok által, — ön hazája és fejedelme iránti szent kötelezettségét.

De midőn a veszély óráiban fejedelme által felszólítva, sietett megmenteni a hazát, s megvédeni királyának jogait s érdekeit, — bizonyosan nem sejtette, hogy jöhet oly idő, midőn törvényes önállóságának tetleges felforgatásával ősi alkotmánya helyett idegen alkotmányt akarnak reá oltározni; — alap törvényeit patensékkel cserélik fel; — nem engedik, hogy jogait saját országgyűlésén gyakorolhassa; — és a hatalom mindezen lépéseinek igazolására éppen azon tényeket hozzák majd fel, melyek a hazafiai köteletség hiti teljesítéséből származtak; — azon tényeket, melyek által bebizonyította a nemzet, hogy törvényes jogait a király és haza érdekében tudja gyakorolni: azon tényeket, melyek a hazát és birodalmat mentették meg. — Azon fejedelmek, kiknek felszólítására az idézett törvények alkotva lőnek, nem a parancsoló hatalom szigorú hangján szólottak az országgyűléshez, hanem azt a törvényhozó hatalom egyenjogú részesének tekintve, szólottak az alkotmány iránti ragaszkodással és az atyai szeretettel bizalmat gerjesztő szavaival; — s a nemzet lelkesedéssel fogadta, — finni bizalommal viszonzta, — s buzgósággal teljesítette a fejedelmek atyai felszólítását.

Azt is mondja a legmagasabb királyi leirat, hogy az 1723-dik évi 21, 98, 104 és 114. törvényekkel világosan azon központi kormányra utalnak, melynek hatásköréhez a Magyarországot s a többi tartományokat közösen érdeklő minden ügyek elintézése tartozott.

De nézelünk szerint az említett törvények tartalmából ily következtetés vonni nem lehet. Az 1723-dik évi 21-ik törvényzikk katonai kiszűkésekről szól, és némely tábornok erőszakoskodásairól, kik különösen a várakban némely javadatokat követeltek, mint rendes fizetésüknek egy részét. Ezen követelések megvizsgálására és annak megállapítására, hogy ha csakugyan illeték valamely e féle javadatnak a tábornokok fizetésük fejében, — azok nekik más módon pótolhatók, egy bizottságot alkottatott, mely az ország rendinek, a hadi tanácsnak s az udvari kamarának megbízottjaiból állott. E két utolsó testületnek megbízottjai szűkségek voltak a bizottságnál, minthogy a bepanaszolt tábornokok német katonák voltak. — És ha létezett volna oly központi kormány, melynek hatásköre Magyarországra is kiterjedt, nem lett volna szűkséges országgyűléssel megnevezni Magyarországról részéről a bizottságot, hanem az egész ügyet, mint éppen nem törvényhozási, hanem közigazgatási tárgyra vonatkozó, azon központi testület vizsgálta és intézte volna el. — Inkább arra mutat tehát az említett törvényzikk, hogy éppen azért, mert központi kormányzat nem létezett, Magyarország, mint önálló külön ország esetenként jött érintkezésbe az örökös tartományokkal s illetőleg azok kormányzatával, mégpedig a közigazgatási tárgyakban is gyakran az országgyűlés által.

Az idézett 98-dik törvényzikk azt rendeli: hogy a magyar királyi helytartótanács Ő Császári Királyi Felsége nek pecsétjével éljen, melyen a két fejtű sas közepén Magyarország címere legyen. Már ezen törvény tartalmából csakugyan nem lehet valamely központi közös kormányzat létezését következtetni.

A 104-dik t. cikk azt mondja: hogy a magyarországi honpolgárok azon ügyekben, mik Magyarországot érdeklí, külkövetésekre is alkalmaztassanak. Erre vonatkozólag fentebb már előadtuk nézeinket ott, hol a külügyekről szözlöttünk.

Végre a 114-dik t. cikkben azt ígéri Ő Felsége: hogy a posták járását, főpostamesterének meghallgatásával a szerint fogja elintézni, mint azt a közszükség kívánandja. — De ez sem mutat központi közös kormányzatra. — A posták sok ideig Európának több tartományában magán vállalatok voltak. — Thurn Taxis család sokáig birta és kezelte azokat Németország nagy részében is. — De abból még következtetni nem lehetne, hogy a Thurn Taxis családnak e birtoklása azon tartományoknak jogviszonyait bármi részben megváltoztatta volna. — Egyébiránt ezen t. cikk nem azt mondja, hogy az összes birodalom főpostamestere, vagy valamely központi közös kormányzék fogja meghatározni Magyarországon a posták járását; — hanem hogy Ő Felsége fogja azt tenni, mint magyar király, meghallgatván előbb főpostamesterét, kétségtelenül mint olyan egyént, ki nek tanácsa a postágyűlések akkor még fejletlen állapota mellett mindenestre figyelmet érdemelt. — Meg kell végre még jegyeznünk, hogy a később teljesen kifejlett postagyűlés egész terjedelmében Magyarországra nézve a magyar királyi helytartótanácsnak és a magyar királyi kamarának felügyelete és intézkedő hatalma alatt állott, — ezen kormányzék pedig — mint fentebb is kifejtettük — világos törvényeink szerint a magyar király törvényes hatalmán kívül, minden egyéb hatalomtól s az örökös tartományoknak kormányzati testületeitől függetlenek voltak.

Azt mondja továbbá a legmagasabb királyi leirat, hogy „a birodalom közérdekei iránti gondosságának ragyogó jelét adta a magyar törvényhozás, midőn 1741: 4-dik törvényzikk 3-dik szakaszában oly czélból, hogy Magyarországnak kormányzata a birodalom többi részeinek kormányzatától el ne különböztesse, és ellentétben az országgyűlési felirattal érintett 1485-dik évi 2-dik törvényzikkelyvel, mely a nádor gyámnoki jogát illeti, Ferencz császárt — dícső emlékeztetű Mária Thérzia magyar király felséges férjét — nemcsak uralkodó társnak nevezte, hanem a trónörökös kiskorúsága esetére Magyarországra nézve is annak törvényes gyámságát reá ruházta, azon világos kijelentéssel, hogy Ő Magyarországot a birodalom többi tartományával együtt atyai s gyámsági hatalmával fogva közösen kormányozhassa.”

Ha Magyarország alkotmányos önállósága s törvényes függetlensége más törvényekben, s magában a sanctio pragmaticában világosan ki nem volna is fejezve: azt már ma-

ga ezen 1741: 4-dik törvényzikk kétségtelenül tenné. — Ugyanis: Az ország rendei Ő Felségének férjét, Ferencz, lotharingiai, barri és heturiai herceget — ki még akkor római császárnak megválasztva nem volt. Felséges neje mellé uralkodó társnak megválasztották s a trónörökös kiskorúsága esetére annak gyámságát is reá ruházták. — De világosan kijelentették, hogy e választás önként és szabadon történt, s hogy abból jövőre Magyarország bármely nő-királynak fejedelmi férje soha semmi következtést nem vonhasson és hogy a nádori hatalom sértetlenül maradjon; kiköték azt is, hogy az együtt uralkodás által az 1723-dik évi 1-ső és 2-dik t. cikkben megállapított elválatlanság és másoknak örökösödési jogai, csorbát ne szenvedjenek; az ország jogai, törvényei és szabadsága fentartassanak; az ország ügyei a törvények értelmében kormányoztassanak s Ő Felsége a legfőbb királyi hatalmat és királyi jogokat (jura majestatica), melyek törvény szerint csak a koronázott királyt illetik, ne gyakorolhassa.

Ha Magyarország alkotmányos önállósággal nem bírt volna, ha törvény szerint nem a nádort illette volna a kiskorú magyar királynak gyámsága: nem lett volna szükséges ezen t. cikkeket alkotni; mert a gyámság mind természet szerint, mind az örökös tartományokban fennállott törvény szerint az edes atyát illette volna. De éppen azért, mert Magyarország közjogi állásában teljesen el volt a többi tartományoktól különözve, — éppen azért, mert realunió nem létezett, — külön törvény által kellett arról intézkedni, hogy az edes atya Magyarországra nézve saját gyermekének gyámságától el ne távolítsassék.

Azon kivételes intézkedés, mit e részben tettek az ország rendei, teljes épségben hagyta, sőt újabbban megerősítette a nádori hivatal gyámsági jogait, nemcsak azáltal, hogy kivételes volt és azon egyetlen esetre szorítkozva tiltakozott minden abból vonható következtetés ellen; — de azért is, mert a nádori jogok sérthetlenségét világos szavakban kimondotta. — A kiskorú örökös magyar királynak gyámsága tehát jövőre is a nádort illetve, kétségtelenül állanak mindazon következtetések, miket mi ezen körülményből első feliratunkban a realunió ellen felhoztunk.

Tisztelettel megjegyezzük továbbá azt is, hogy az idézett 1741-dik évi 4-dik törvényzikk elősorolja ugyan előbb Ő Felségének — a felséges császárné férjének jeles érdemeit, nyolcz évig Magyarországon viselt helytartóságot a harcmezőn bizonyított vitézségét, s a magyar nemzet iránt több ízben tanúsított szeretetét; — megemlíti ősei jeles érdemeit; elmondja, hogy ötöt, mint férjét, Istent és a természet felséges neje gondjainak részesévé rendelte, — s ezeket okok gyanánt előre bocsátva mondja ki az egyhangulag, önként és szabadon történt megválasztást; de hogy ezt az ország oly czélból tette volna, hogy: — „Magyarország kormányzata a birodalom többi részeinek kormányzatától el ne különíttessék” — és hogy „a gyámság azon világos feltétellel ruházott az edes atyára, miszerint az Magyarországot a birodalom többi tartományával együtt közösen kormányozhassa” — mint ez a legmagasabb királyi leiratban állítatik — azt az említett törvény csak egy szóval sem mondja, s a kormányzat közösségének megemlítése sem fordul abban elő; sőt éppen az által, hogy az említett törvény 5. és 6. szakasza világosan kiköti: miszerint a kormányzás Magyarország törvényei szerint vitessék s az országnak jogai, törvényei, szabadsága sértetlenül fentartassanak, a többi tartományokkal közös kormányzás eszméje is ki van zárva.

Mindezeket részletesebben azért soroltuk elő, hogy a legmagasabb leiratnak ellenvetéseire felelve, újabbban kimutassuk első feliratunkban Felségedhez fölterjesztett és a legmagasabb leiratban határozottan megtagadott jogos kívánatunk alaposságát, melyet a legmagasabb leiratnak ellenokai, s az abban előforduló idézeteknek hosszú sora semmi részben meg nem győgített, és hogy kimutassuk; miszerint az ország jogai nem 1848-ban vették eredetüket, hanem azok lényegükben régebbi törvényeink szerint is csakugyan fennállottak. — Az 1847-8-iki törvények csak újabb, világosabb és határozottabb alakot adtak a nemzet jogainak, tisztába hozták, s a kor igényeiből alkalmazták, miket az ország évek, sőt századok óta, mint alkotmányának s törvényeinek szelleméből szorosan következűket, folyvást sürgett; de a nemzet és fejedelmek közötti viszonyokat illetőleg lényegben újabb jogokat nem teremtettek.

Egyébiránt ha az említett 1847-8-iki törvények újabb jogokat teremtettek volna is, ha nemcsak alakjában, hanem lényegében is újra alkották volna Magyarország közjogát: — joggal követelhetnénk — a mint követeljük is — mind azt, a mi azokban foglaltatik. Mert ezen törvényeket az alkotmányos törvényhozó hatalom — a fejedelmek és nemzet egyesülte akaratára — hozta létre; kötelező tehát azok mindaddig, míg a fejedelmek és nemzet egyesülte akaratából ismét módosítva vagy eltörölve nem lesznek.

Azt állítja a legmagasabb leirat, hogy „a személyes unioinak életbe lépése az 1848-iki törvények által lőn megkísérve, s hogy ezen kísérlet ellenmondásban áll a törvények bevezetésében foglalt azon nyilatvánnyal, miszerint a koronának egysége, s Magyarországnak az összes birodalom iránti kötelezettségei sértetlenül hagyandók.”

De a személyes unió nem az 1848-diki törvények hozták be; hanem az a sanctio pragmaticának világos értelmében mindég fennállott, s nem ismerünk törvényt, mely a szorosabb real-uniót valaha meghatározta volna. Az 1848-diki törvények idézett bevezetése megemlíti ugyan Magyarországnak a pragmatica sanctio által vele válhatlan kapcsolatban álló tartományok iránti törvényes viszonyait; de ezen törvényes viszonyok és a personal-unio legkisebb ellentétben nincsenek egymással; mert mi csak azon viszonyokat ismerjük törvényeseknek, mik, a mint kifejtettük, a sanctio pragmaticában megállapított personal-unióból származnak. Megvan ezenfelül az 1848-diki törvények bevezetésében világosan említve az ország önállósága és függetlensége is; de azon nyilatvánis, melyre a legmagasabb királyi leirat hivatkozik, miszerint: „Magyarországnak az összes birodalom iránti kötelezettségei sértetlenül hagyandók, a mondott bevezetésben sehol elő nem fordul. (Folytatjuk.)

Középszolnokmegye bizottmányi gyűlése
aug. 8-án: A sürgetős nyári munka daczára becsületes számú bizottmányi tag és tisztviselő jelent meg a gyűlésen, melyből nagyot várt mindenki az adóra nézve. Nem kezdtem mégsem az adáson.

Felolvastattott Deák Ferencz nagy hazánkfianak ezen válaszlátat.

Tekintetes megyei közönség:
„Azon bizalomnak, melylyel engem a t. megye megtisztelt csak akkor volnék képes megfelelni, ha szándékom szilárdságának erőm, tehetségem megfelelné. De a helyzet rendkívüli nehézségei között érzem gyengeségemet és csak a bizalom fog erősíteni, hogy ne csüggedjek.

Fogadják a t. közönség irántam kijelentett kegyes bizalmáért mely tisztelettel párosult köszönetemet, melylyel a tekintetes közönségnek

Pesten, július 16-án 1861.

alázatos szolgálja

Deák Ferencz.

Midőn az első alispán Deák nevét mondá dörgő „éljen” harsogott a teremben, s a válaszlátat felolvasása után újra nem akartak szünni az éljenek.

Felolvastattott gr. Teleki Domokos válasza, melyben köszönetét fejezi ki, Közép-Szolnokmegyének az elhunyt gr. Teleki László halála feletti fájdalom részvétéért.

Felolvastattott Trecseny vármegye és Szabolcs kir. városnak a Turóc-Szentmártoni tót érkező határozatai ellen való órásk és tiltakozásuk, erre Pogonyi Dénez főjegyző ezen felirattal fogalmazta.

„Kedves barátink és atyánkfiai!
Örömtől dagadó kebellem olvassuk önöknek a Turóc-Szent Mártoni szláv magán érkező határozatai ellenében az országos képviselőházhoz intézett a velünk közölt órásk és illetőleg tiltakozását.

Ez által csak ismét gyarapíták önök az irányukban keblünkben folytonosan táplált s mindég táplálandó testvéri szeretetet, melyet már az 1848-49-ki önvédelmi harcokban foron imádtott nemzetünknek, nemzetük oly elismerést teljesen tanúsított.

Önök voltak azok szeretett barátink s atyánkfiai, kik akkor, midőn a zsarnoki armány megdühűt ördögei hazánkat a külföldi nemzetségek felbujtásával cselezték alkotmányos szabadságaitól megfosztva rablilásra fűzni s így kizsákmányolni, megértették önök a kor igényeit, elősmerték az armányt; s bizva belink, s testvéreinknek ismervük ömagukat, zászlai alá sereglettek imádtott nemzetünk mind Istent, mind emberek előtt jogos önvédelmi harcának.

Győzött az armány, mert saját hazánk éretnőbb lakói, s az akkori európai politikai irány megtörték a legszentebb akaratot, a legnemesebb kitarást.

Nem említtük a következtetést, gyászos emléket hagyott az reánk s keservesen tanított az egyetértésre ha élni akarunk.

Mutatkozott nagy idő után a vigasz csillaga, az európai új események felllanyozták Európa népeit, s a zsarnokok, mert látták, hogy még jöhet a sors bosszúálló keze, az engesztelés fonalához nyultak, vagy ámitottak és ámitanak, hogy öökké semmivé tegyenek!

Mint keresztényeknek hittünk kell az első, óvakodunk kell e másodiktól, nehogy azon sirba essünk, melyet három század óta készítenek számunkra.

E nehéz időben találkoznak ismét önnkel szeretett barátink. Gondolatunk egy, egy szívünk dobbanása, önök azok, kik érzik, hogy első teendő a haza megmentése, s ennek sark-pontja az alkotmány, csak ennek szűzlen megtartása, biztosíthatja imádtott hazánk boldogabb jövőjét; alkotmány nélkül nem, csak alkotmány mellett létezhetik nemzetségek.

Önök azok, kik a midőn a bécsi politika tovább fűzi három százados ánnmányát, nem engedik magokat elragadtatni a reactio undok daemonaitól; nem bántja önöket a ragadozás viszketege, nem akarják felhasználni a magyar nemzetre, melylyel több mint kilencz század óta jöt és roszsát együtt élveztek, a most sziklaként nehezedő időt; biznak benne, mert tudják, hogy nem csupán saját faja, hanem az összes haza boldogságáért eped.

Fogadják önök szeretett barátink, megének legőszintebb elismerését, forró hazafiságok csekély jutalmul, legyenek, mint, mindig voltak, szívben lélekben testvéreink, így meg kell törni a zsarnoki akaratnak, s mi bátran elmondhatjuk korszakos küllönök eme szavait:

Még jönni fog, még jönni kell
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százszekrek ajakán;

szíves baráti s testvéri hajlamokba ajánlottak maradunk Zilahon az 1861-ik évi aug. hó 5-én folytatva tartott nagy bizottmányi gyűlésünkben

Közép-Szolnokmegye közönsége.

Most az adóról. — A megyei bizottmányi kinyilatkoztatja, hogy csak a katonai erőszaknak fog engedni s ekkor sem úgy fizet, mint adót, hanem mint erőszak által felcsikart katonai sarozot. Igen: az adóról jut eszembe. A vidéken három fináncz s egyszersmind adóperceptor járt el a pénzügyminisvterium (?) egy rendeletével, melyben minden falura bizonyos sarcz van vetve, kisebb falukra (60 ház) 1000—1500 frt, nagyobbakra 2000—3000 frt s ezt 14 nap alatt bé kell fizetni, különben nyakukon az executio. Némely helység egyszerre megremült, tüstént aláírta s a német fő világból maradt pecsétnyomájával meg is erősítette, más nyakasabb helység elküldte dolgára az adoztató urakat, nem irt alá, különben a melylyek aláírta, arra is úgy elmegy az executio, ha nem fizet a kívánt időben. Szükség van a pénzre!

Költséghimélés tekintetéből elhatározatott, hogy a jövő (septemberi) bizottmányi gyűlésen a táblalibrák száma négyre szállítatik választás útján, (jelenleg nyolcz van) a főjegyző mint ötödik, s a két aljegyző, mint segédbírók fognak működni, hozzá téven, hogy a többi megyék e tárgybani intézkedése figyelemmel fog kísértetni, hogy lehetőleg az egyöntettség meg legyen minden megyében.

A második s harmadik napon több jelentéktelenebb tárgy került szőnyegre, de a melyek közlésére sem hely s idő, sem ok.

Az aratás elvégződött szalmájára nézve nem sok került, hanem rég az ideje, hogy ilyen jó eresztős lett volna. A töröküzának a szárazság tetemesen ártott. M. A.

Horvát országgyűlés.

Az aug. 2-iki ülésben Weber: A magyar unio fölötti határozatunkban kimondók, hogy jogainknak legkisebbjéig sem engedendjük el; s hogy minden erőnkkel többi jogainknak is visszaszerzése mellett harcolandunk. Miután Kvaternik javaslatát az elszigeteltségtől félelem miatt nem fogadtuk el: kijelentők, hogy ősi jogainkat a Magyarországgal közös törvényhozás által akarjuk megőrizni: most, mint következtetési fiáknak, ki kell jelentenünk, hogy a túllétek megvont pontokra nézve nem Bécsesél, de a magyarokkal kell közlekednünk. Hogy a Reichsrathba — a mint az jelenleg organizálva van — be nem mehetünk: azt már több szókon kimutatta. — Ausztria jelen állása mellett azonban e kérdésben őszintének kell lennünk, ha már eldöbük a központi választmány javaslatát. Ő maga részéről Zsuzsél azon nézetét pártolja, hogy be kell folynunk a közös ügyekbe: de nincs azon véleményen, hogy azért egy másként szervezett Reichsrathba belépünk. Nem látom be ennek szükségességét. Addig be nem mehetünk a Reichsrathba, míg a többi tartományok egy, az ő szükségének megfelelő alkotmányt nem kapnak, s mi vissza nem kapjuk a mi régi alkotmányunkat, és míg a magyarok el nem határozzák magukat, hogy a Reichsrathba belépnek. En nem remélem, hogy az osztrák örökös tartományok valaha oly alkotmányt kapjanak, a milyen nemzeti életük fenntartására szükséges. A nemzetek — mint ez tudvalevő dolog — csak nagy nehezen, és ritkán térnek el egyszer felfogott természet szerinti irányuktól, mint ezt a görögök, rómaiak, magyarok és a délszlávok példái bizonyítják. Bécsben német kormány van, mely régóta oly politikát követ, mely a magyar korona jogainak és szabadságainak elrablására, és egész Ausztria germanizálására és központosítására törekszik. Ily politikát ellen kell állanunk; azon politikának, mely Ausztriát a jelenlegi szomorú pénzügyi viszonyok közé hozta, és melyet ez azért még most is követ. Szólok például hozzá fel a Reichsrath német centralista követeléseinek azon cseh korona létezését tagadó eljárását, a melylyel, hogy megkoronáztnak akar ő Felsége maga kijelenté; fölemlíti továbbá a Reichsrath elnökének a cseh és lengyel követek irányában méltatlan viseletét. Azt lehetne mondani, hogy egyedül az elnök — tehát egyes ember — engedett meg magának ily bánásmódot: de hát miért hallgatták el ezt a német centralista párt többi tagjai? Német lapok meg is támadják emiatt az elnököt; miért nem teszi őt le tehát a kormány? Azért, mert eljárását helyesli. Ily kormányt következőleg az örökös tartományoknak valódi alkotmányt sohasem adand: mivel a német centralisták ennek mindig ellene leendnek, bármint akarnák is a szlávok — A magyaroknak bár van alkotmányuk, de miután nem tudom, mit fognak tenni a Reichsrath dolgában: az ebbe való belépés ellen vagyok. Nem tagadom a közös érdekek létezését, mert leendnek ilyenek, míg csak áll Ausztria: de ha a magyarok nem menednek a Reichsrathba, úgy szükség lenne egy szerződésre: mily módon legyenek megőrizendők a mi, ezen közös érdekeink?

Aug. 3-án bevégeződött az e tárgy feletti tanácskozás a már közlöttük eredményével.

KÜLÖNFÉLEK.

— Pesti lapok szerint a képviselőház által e hó 8-án elfogadott felirati javaslatnak, Deák Ferencz politikai remekművének lényegesebb részleteit 1600 távirati sürgöny vitte szét a világ különböző részeibe.

— Pestváros képviselői e hó 9-én testületileg tiszteltek hazánk nagy fiánál, köszöntötték és örömlüket nyilvánítván az iránt, hogy az ő képviselőjük volt az, ki az egyhangulag elfogadott jeles feliratot szerkesztette. Deák ismert szerénységével felelt, mondván, hogy ő lelkiismerete sugallatát követte s örvend ha nézetei viszhangra találjanak.

— Ő Felsége 8-án fogadta a zágrábi országgyűlés határvideki küldöttségét. Brlic, a küldöttség szónoka, kérve ő felségét, hogy a már 1858-ban az anyaországgal közösen birt alkotmányos javalmak terjesztésének ki a kat. határvidekre is. Ő Felsége e tárgybani bizottmány kinevezését méltóztatott megígérni; addig azonban marad azon intézkedés, mely szerint a kat. határvideki képviselők csak államjogi kérdések tárgyalása alatt vehettek részt a horvát országgyűlésben. Ő Felsége jövőben is számol a határvidek katonai hűségére.

— Zágrábban e hó 9-én olvastattak fel a határvideki képviselők átirata, melyben ezek az országgyűléstől búcsút vesznek, mit szóval tenniük meg nem engedtetett. Vrbancsis indítványa folytán elhatározottak: hogy az országgyűlés a bánnak a határvideki képviselők elbocsátását illető eljárását törvénytelennek tekintse, azok visszahívását követelje. Ha pedig erre legfelsőbb parancs léteznék, ezt a bán közölje az országgyűléssel.

— Apponyi György, Barkóczy János, Széchenyi Antal grófok és Szűgyényi a volt alkanczellár a napokban rövid ideig Bécsben voltak. A magas személyiségek egyszerre ott léteből némely lapok különféle változásokat köz-

vetkeztek a kormánykörökben. Így beszéltek, hogy gróf Forgách visszavenné a csehországi helytartóságot, s helyébe Szűgyényi nevezetnének kanczellárra. Hogy Plener beadt volna lemondását az adóexcutionak akarata elleni enyhítéseért s hogy a nézetek a Lajthán tul általában szidultek volna. Más lapok szerint ellenben mindezekből semmi sincs: Szűgyényi búcsúzni volt ő Felségénél a többi főúr magán ügyek miatt rándult fel Bécsbe.

— Fiume megyegyűlése folyó hó 7-én egyhangulag óvást tesz a határvideki képviselőknek az országgyűlésből eltávolítására ellen, Stojanovicnak (a reichsrathba nem menők ismert vezérének) pedig bizalmat szavazott.

— Bécsi lapokban olvassuk, hogy Turi Pált e hó 3-án katonai fedezet alatt Józsefstadtba szállították.

— Megjelent Kolozsvárt a r. c. lyceum nyomdájában s beküldetett hozzánk „Egyházi imák és beszédek.” Elmondattak az erdélyi unitáriusoknak 1861-ik évi június 29-től július 2-ig bezárólag Tordán tartott zsinati főgyűlése alkalmával. A 74 lapra terjedő füzet három könyörgést és hat egyházi beszédet tartalmaz az egységbi egyház ismert nevű hitszónokaitól. Ára 50 kr s a bejövendő tiszta jövedelem szegény unitárius tanulókat segélyező alap gyarapítására fog fordítani. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Nyitlter.

Idei június 22-én költözködési utam alkalmával Alsó-Maros-Váradon nagy csapás érte családomat; ugyan is kedves nóm estéli szerencsétlen székéről való leszállása alkalmával megsérülvén, fél óra múlva vér elfolyás következtében meghalt. két kis gyermeket hagyva maga után.

Szomorú sorsom enyhítésére szolgált azon emberbaráti részvét és segítség-nyújtás, melyel az igen tisztelt maros-portói hivatalnok urak, nemesekből nők nagy része a maros portói és váradjai községnek és a Tillmann nevű izraelita család magokat kitüntették.

Ezen nemes tetteket hálás köszönetemmel együtt nyilvános lapjába ígtatni kérem.

Topánfalván, július 22-én, 1861.

Ujsághy Zsigmond,
cs. k. erdész.

POLITIKAI HIREK.

A Goyon-Merode féle összekocczanás új phasisba lépett. Goyon panaszkodik, hogy minek ez a sok láрма semmiért és azt kívánja, hogy a francia hivatalos lap üssön szájára a sokat fecsegő félhivatalos lapoknak. A tbk kívánata szönyegre került a minisztertanácsban is, s általános a hit, hogy III. Napoleon teljesítendi tbka ildomos kívánatát.

— Az újabb tudósítások igazolják azon már általunk is közlött hirt, hogy Sz. Pétervárt nagy politikai összeesküvés nyomára jöttek, melynek czélja lett volna: Sándor csárnak és egész családjának kitenni a szürét; aztán olyszzerű alkotmányt hirdettek volna ki, mint 1825-ben kívántak és a trónra az összeküdek egyikét léptették volna. C. senator hivatalos szobájában már régóta összejöveteleket tartanak a forradalmárok, kik a jobbhágyság felszabadításának kérdését ürügyül használták felarra, hogy a fenálló viszonyokat felforgassák. Egy ügyetlen inas ostobaságból elárulta az egész dolgot és így a rendőrség nyomára jött az egész tervhálózatnak. Azonnal több főhivatalnok befogatott, s maga C. senator megörlött.

— Párisból aug. 7-ről írják: Pénteken a svéd király tiszteletére katonai szemle rendezetik. — Feltűnt, hogy a francia császárné éppen akkor utazik el Eaux-Bonnesba, midőn a svéd király megérkezett. Ennek oka az, mivel a svéd királyné is közel volt Franciaország-hoz, s még se kísérté férjét St. Cloudba. — Egyébiránt a „Moniteur” 7-ik számában áll, hogy a svéd király megérkezvén, a császár szívesen fogadta, s őt és öcsét Oszkárt megcsókolt.

— Páris, aug. 8. Willisen tbk tegnap a császárnak egy sajátkezü levelet nyújtott át a porosz királytól.

— A „Courier du Dimanche” újból erősíti, hogy az osztrák-orosz szövetségből még is van valami, s Ausztria rábirta volna Oroszországot, hogy mintegy az új szövetség zálogaul ne ismerje el Oroszországot. No meglátjuk!

— Az olasz-kormány aug. 4-én vette a telegramot, hogy Hollandia elismeri Olaszországot. A hollandi bankárok az olasz kölcsönre 70 milliót akartak aláírni.

— Milano, aug. 8. A mai „Perseveranza” írja: Fanti biztos értesítés szerint a chalonsi táborba fogna menni. Chiavone 200 emberrel és 3 ágyuval Sora mellett áll. Caserta kerületben fölkeles Olivazzobau reactionarius bizottmány szervezi a fölkelest. A Bourbonok-

hoz hű Spadasona hgnél házkutatást tartottak eredménytelenül.

— Rövid időn fontos tudósításokat várhatunk Törökország észak-nyugoti részéből: miután Omer pasát igen elkeseríté a montenegroiak magatartása, kiknek ő folyó hó végéig gondolkodási időt szabott. Akkor, ha a fölkelők nem teljesítik a feltételeket, megkezdődnek az ellenségeskedések szárazon és vizen. Irják, hogy Omer pasa támadó fellépése az európai bizottmány helybenhagyásával történik.

— Konstantinápoly, aug. 2. Sir Bulwert a zultán elfogadta. Száz dóni kozák család Taganrogból ide érkezett. Codrington tbk, gibraltári kormányzó, fogja a zultánt Viktoria királynő nevében üdvözölni. A zultán a porosz királyhoz sajátkezü üdvözlő iratot intéz. A Sardiniaival kötött kereskedelmi szerződés aláíratott.

— Szerbiában roppant izgultság. A kormány azt akarja kívánni, hogy a török helyőrség vonuljon ki Nándor-Fehérvárnál.

Ujabb. — A felsőház aug. 10-ki ülésében Apponyi György országbíró ő nmlga jelentése következtében felolvasztatott az egymást felváltó jegyzők által a képviselőház f. hó 8-án tartott ülésének a felirat elfogadásáról szóló jegyzőkönyvi kivonata s maga a közlött felirat.

A felolvasztást több helyütt félbeszakító s követő zajos tetszésnyilvánítások csillapultával elnök azon kérdést intézi a főrendekhez, azonnal kívánják-e „ezen remek művet” tárgyalás alá venni vagy későbbre halasztani.

Erre feláll gr. Szapáry Antal s körülbelől így szól: „E válaszfelirat mind jogi, mind törvényes és történelmi szempontból annyira kimerít mindent, hogy hozzá valamit adni lehetetlen. En nem hiszem, hogy volna valaki e teremben, ki e tudományos és tartalomdús felirati javaslat által át ne volna hatva. Igen, m. főrendek, valamint a napnak jótékony sugárai életileg hatnak mindenkire, úgy igazán életileg hat e szomorú és válságos időkben ezen kimerítő, nagy türelemmel, férfias és szilárd akarattal és igazi hazaszeretettel irt felirati javaslat reám, reánk és bizonyosan az egész országban mindenkire; mert kifejezvé az országnak ohajtását és törvényes követeléseit, jelszava a törvény és alkotmány, tántoríthatlan igazság- és hazaszeretet. Tisztán kimondja az: „add meg császárnak az országnak, mi az országra, és tedd ez által lehetővé, hogy az ország is megadhassa a királynak, mi a királyné.” En úgy hiszem, hogy csak megelőzőm a m. főrendek ohajtását, ha indítványozom: hogy megtartva azon egységet, mely most legnagyobb kincsünk, jövedőnknek legmulhatlanabb föltétele; a keblünkben mélyen érzett és a képviselőház összes akarata által elfogadott válaszfeliratot, úgy a mint szerkesztve van, mind formájára, mind tartalmára elfogadják.”

A grófnak ezen rövid, de lelkes hévvel előadott beszédére az egész főrendi ház, a jelenvolt hercegprímás ő eminentiája s tárnok ő nmlga is, felállott s egy percznél tovább harsogtatá lelkesülve és határozottan: elfogadjuk, éljen!

Czirák János gr. és Tomcsányi főispánok a szervezetre tettek némi észrevételeket, a mennyiben néhol csak a képviselőház levén említve, most már miután a felirat az összes országgyűlésé, a főrendeket is oda kellene tenni; másutt viszont, hol csak a képviselő házat illető cselekvény közösön hozatik fel, kellő megkülönböztetés lenne teendő. Elnök ő nmlga azonban e csekély módosítások megtételét a képviselőházra vélvén bizandónak, a tárgyalás mellőztetett.

Rövid idei szünet után a jegyzőkönyv elkészülvén, meghitelesített szavai im ezek:

„A főrendek ezen felirati javaslatot mind alakjára, mind tartalmára nézve magukévá teszik; azt, mint az ország közjogi és történelmi állását leghívebben magyarázó és alkotmányunk védelmére emelt felszólalásunknak legméltóbban megfelelő kinyilatkoztatását egyhangulag és közakarattal elfogadván, erről jegyzőkönyvi kivonat által a képviselőházat értesíttetni határozták.”

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DÁNIEL.

HIVATALOS.

(233)
Sz. 5053. 1861

Hirdetmény.

A magas kir. kormányzék ő cs. k. apostoli felségétől nyert megbatalmazása nyomán, folyó 1861-dik év július hava 16-kán 3771-dik szám alatt kelt kibocsátványában, Brassó szabad kir. városának engedélyt ad, évenként két gyapju-vásárt, még pedig az egyiket június hava 15-kétől ugyan e hó 22-keig, a másikat pedig 10-ik augusztustól 20-ik augusztusig tarthatni.

A vásárendszert ezeket a gyapju-vásárokat nézve hasonlóképpen meg van erősítve. A fentebbiek ezennel mindenkinek tudtára adnak.

Brassó, július 31-én, 1861.

A Brassó városi és vidéki tanács.

NEM HIVATALOS.

(228)

Haszonbéri hirdetmény.

Az erdélyi unitárius nemes Statusnak nemes Alsó Fejér vármegyében Ladamoson, N. Szebentől csak két órai távolságra lévő rész jószág, ugymint maga az udvarház, körülette fekvő gabonás, csűr, istálló, szép kiterjedésű szántó és kaszáló helyeivel s gyümölcsösseivel, e folyó 1861-ik évi szeptember 29-ik napjától kezdve jövő 1868 ik évi április 24-ik napjáig, hat és fél évre haszonbérre kiadó, a haszonbéri feltételekről és a jószág terjedelméről tudomást vehetni helyt Ladamoson gazdatiszt Kovács Jánosnál, és Kolozsvárt Ferenczi Mozesnél belső magyar-utczában 410. szám alatt.

(3—3)